

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

4

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

14 Ocak 2014 Salı

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU

GÖRÜŐME TUTANAKLARI

14 Ocak 2014 Salı

---0---

K O N U

“Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” konulu alt komisyon raporunun görüşülmesi

Sayfa

1:11

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BİRİNCİ OTURUM	1:11
Tülay KAYNARCA (İstanbul)	2
Öznur ÇALIK (Malatya)	3, 8:9
Alev DEDEĞİL (İstanbul)	3:4, 10
Mustafa ŞAHİN (TBMM Yasama Uzmanı)	4:6
Gürkut ACAR (Antalya)	6:8
Zeynep KARAHAN USLU (Şanlıurfa)	9:10

Açılma Saati: 15.25

Kapanma Saati: 16.32

BİRİNCİ OTURUM

14 Ocak 2014 Salı

Açılma Saati: 15.25

BAŞKAN: Azize Sibel GÖNÜL (Kocaeli)

BAŞKAN VEKİLİ: Binnaz TOPRAK (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Öznur ÇALIK (Malatya)

SÖZCÜ: Tülay KAYNARCA (İstanbul)

KÂTİP: Fatoş GÜRKAN (Adana)

0

BAŞKAN – Değerli milletvekilleri, yeterli çoğunluğumuz vardır. 24'üncü Dönem Dördüncü Yasama Yılı 3'üncü Toplantımızı açıyorum.

Yeni yılın bu ilk toplantısının verimli ve hayırlı olmasını temenni ediyorum. Hepinize de 2014 yılının hayırlar getirmesini, sağlık, mutluluk, huzur getirmesini temenni etmek istiyorum. Tabii, sizlere ve ülkemize, milletimize aynı duygularla aynı temenni de bulunmak istiyorum.

Değerli milletvekilleri, gündemimize geçmeden önce Başkanlık sunuşlarıyla ilgili birkaç şey söylemek istiyorum. Komisyon üyesi arkadaşlarımızla ilgili birtakım değişiklikler oldu, öncelikle onu bilgilendirmek istiyorum. Komisyon üyemiz, Mardin Milletvekilimiz Sayın Gönül Bekin Şahkulubey Dilekçe Komisyonu Başkanı olmuştur. Kendisi Komisyonumuzdan ayrılmıştır ama Alt Komisyonumuzun Başkanlığını ettiği için bugün toplantıda. Kendilerine yeni görevinde başarılar diliyoruz. Aynı zamanda, şu ana kadar Komisyonumuzda göstermiş olduğu çalışmalardan dolayı da yürekten teşekkür ediyoruz, tekrar başarılar diliyoruz.

Bununla birlikte, Diyarbakır Milletvekili Nursel Aydoğan da Komisyon üyeliğine seçilmiştir. Kendisi şu anda toplantıda yok. Ona da hoş geldin demek istiyorum. Sayın Ayla Akat vardı, o ayrıldı; onun yerine Nursel Aydoğan geldi.

Tabii, bu konuda bir bilgi daha vermek istiyorum. Komisyon üyemizde bir eksilme olmuştu -Dilekçe Komisyonu olmasıyla birlikte bir arkadaşımızın gitmesiyle- Komisyon üye sayımız şu anda olması gereken sayı itibarıyla tam noktaya gelmiştir. Onu da bilgilendirmek istiyorum. Ama, şurada aslında çok sevindiğimiz bir husus daha var. Bir kadın Komisyon Başkanımız daha oldu. Bildiğiniz gibi, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Başkanı Diyarbakır Milletvekili Oya Eronat seçilmiştir. Böylece, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı içerisinde 3 kadın komisyon başkanı -ya da 3 komisyon- olmuştur. Orana baktığımızda da yüzde 17,6'ya çıkmıştır. Bu yüzde 5,6 oranında yani 1'ken ki oran buna tekabül ederken şu anda yüzde 17,6'ya yani Parlamentodaki kadın sayısından daha yukarı bir noktaya taşınmıştır. Bu konuda da duyduğumuz memnuniyeti belirtmeden de geçemedim.

Değerli milletvekilleri, bildiğiniz gibi 24'üncü Dönem Üçüncü Yasama Yılında Komisyonumuzun yaptığı faaliyetleri içeren bir faaliyet raporu hazırlanmıştı. Bu faaliyet raporu sizlere ulaştırıldı. Bunun haricinde, bildiğiniz gibi "Her Alanda Kadın İstihdamının Artırılması ve Çözüm Önerileri" konulu bir alt komisyon raporu da hazırlamıştık. Bu raporumuz da yine sizlere ulaştırıldı ama sizlerle birlikte kadın araştırma merkezlerinden tutun, bakanlıklardan üniversitelerin kadın araştırma merkezlerine, sivil toplum kuruluşlarına Türkiye Büyük Millet Meclisinde dağıtımı yapıldı. Önümüzdeki günlerde bu raporla ilgili bu gün de gündeme alacağımız bütçeleme raporuyla ilgili olarak ilgili bakanlıklarla bir dizi teması hep birlikte Komisyon olarak yapmayı uygun buluyoruz. Dolayısıyla, önümüzdeki günlerde hem hayırlı olsun ziyaretleriyle birlikte hem de bu raporumuzu ve atılması gereken adımlarla ilgili istişarelerin yapılması hususunda ilgili bakanlıkları ziyareti amaçlıyoruz, planlıyoruz.

Değerli milletvekilleri, gündeme geçmeden, gene, altını özellikle çizmek istediğim, yakın bir zamanda silahla vurulan Siirtli Kader kardeşimizi anmadan da geçemeyeceğim. 12 yaşında görücü usulüyle evlendirilip 13 yaşında anne olan, 14 yaşında yaşamını yitiren Kader kardeşimizin ölümü gerçekten hepimizi üzüntüye boğmuştur. Erken yaşta evlilikler konusu, biliyorsunuz, Komisyon olarak ilk kuruluşumuzdan itibaren ele alıp incelediğimiz, çalıştığımız ve ilk resmî raporu hazırlayan bir Komisyon olarak 2010 yılında "Erken Yaşta Evlilikler" raporunu hazırlamıştık. Bunu hazırlayıp yayınladık ve bu önemli soruna ilişkin çözüm önerilerimizi ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla da paylaşmıştık.

Değerli milletvekilleri, ülkemizde, bildiğiniz gibi, maalesef, bazı ailelerde hâlâ yaş engeli yüzünden... Yaş engeli demeyeyim, belli bir yaşın altında evlenme olmayacağı aşikâr. Yani, Medeni Kanun'da resmî olarak aile birliğinin sağlanması ne şekilde olacağı aslında kanunda bellidir. Aile birliğini dinî nikâh yoluyla oluşturmaya çalışmak ve çocukların bu şekilde evlendirilmesi aslında hem toplumsal bir sorun, hem sosyal bir sorun, hem hukuki bir sorun, hem önemli bir halk sağlığı sorunu, hem çocuk hakları ihlali, nereden bakarsanız bakın gerçekten Türkiye için önemli bir kanayan yara. Bu konuda tabii ki mevcut yasal düzenlemelerin uygulandığı takdirde büyük ölçüde önlemlerin olduğunu görüyoruz ama öbür tarafta yasal olarak böyle bir imkânın olmadığı durumlarda ne yapılabilir, bununla ilgili nasıl bir zihinsel dönüşüm yapılabilir, bununla ilgili atılması gereken adımların neler olacağını, bununla ilgili de aslında önümüzdeki günlerde yine tartışıp nasıl bir yol haritası izleneceğini, hangi adımların atılması gerektiğini hep birlikte istişare edeceğiz.

Ben bu düşüncelerle Siirtli Kader kardeşimize Allah'tan rahmet diliyorum ve bir daha böyle olayların yaşanmamasını da özellikle temenni ediyorum.

Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım, bilgilendirmek istediğim bir husus daha var. Bu da Anayasa Mahkemesinin 19 Aralık 2013 tarihli kararıyla ilgili; kadınların evlendikten sonra kendi soyadlarını kullanabilmelerine dair bir karardır. Bildiğiniz gibi, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı tanınmadan önce, evlendikten sonra kadının sadece kendi soyadını kullanamayacağına dair birçok yerel mahkeme kararı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine iletilerek Türkiye'nin de aleyhine kararlar ortaya çıkmaktaydı. Burada bu konuyla ilgili, sadece kendi soyadlarını kullanabilmeleriyle ilgili Anayasa Mahkemesinin bir kararı var. Bununla ilgili de tarih ve sayıyı size vereyim. İncelemek isteyen arkadaşlarım varsa da karar metnini de dağıtabiliriz. 2013/2187 sayılı Karar, 19/12/2013 tarihli karar. Bu kısa bilgiyi de Komisyonla paylaşmak gereğini duydum.

Değerli arkadaşlar, önümüzdeki süreç, bildiğiniz gibi, hızlı bir süreç. Belki yapmayı planladığımız çalışmaların hepsini planlamakta zorlanabiliriz ama özellikle yakın zamanda ve yakın illerle ilgili birtakım çalışmalarını yine alan çalışması, saha çalışması, izleme, denetleme konusundaki çalışmalara ağırlık verilebilir diye düşünüyorum. Özellikle gene illerin valilik iş birliğiyle illerde bulunan kadın konukevlerinden, ŞÖNİM'lerden, sığınma evlerinden, ilk kabul birimlerine kadar nelerin olduğu, nelerin nasıl işlediği, bunları yerinde tespit edebilmek adına bu tür ziyaretler yapabiliriz diye düşünüyorum. Özellikle, Ankara'dan başlayarak, ilk yakın çevreden bu yakın zamanlar içerisinde, ondan sonra da diğer iller silsilesi şeklinde gidip oradaki kurumlarla ilgili çalışmalarımızı yapabiliriz diye düşünüyorum.

Bu konuyla ilgili bir şey söylemek isteyen, söz almak isteyen arkadaşımız olur mu? Yani, çünkü önümüzdeki üç ay hareketli bir şey geçecek herhâlde. Meclisin gündeminin nereye kadar devam edeceği, ondan sonra ne zaman sahaya düşüleceği, onlar da çok net belli değil ama olağan takvim içerisinde en azında bu çalışmaları yapabiliriz diye düşünüyorum.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – 15 Şubata kadar...

BAŞKAN – Evet.

Yani, o zaman dilimi içerisinde ne kadar şey yapabilirsek onu yaparız, ondan sonra da kaldığımız yerden yine devam edebiliriz diye düşünüyorum. Yani, bu alan çalışmasının kurumlar bazında da bir çalışmaya dönüşmesine ihtiyaç var diye düşünüyorum.

Değerli milletvekilleri, tabii, demin bahsettiğim gibi hem Komisyonun raporlarını ilgili bakanlıklara iletmek hem de bakanlık değişimleriyle ilgili süreç yaşadık, o süreçle ilgili Komisyon olarak bakanlıklara hem hayırlı olsun ziyareti yapıp hem de bu raporları elden götürmenin de uygun olacağını düşünüyorum. Bunu da planlayacağız önümüzdeki hafta ya da bu hafta içerisinde. Sizinle paylaşmadan bu adımı atmadım. Bunu da sizlerle paylaşmış olayım.

Şimdi, gelelim gündem maddemize. Değerli milletvekilleri, toplantının asıl gündemi, bildiğiniz gibi, "toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme" konulu alt komisyon raporunu görüşmek. Bildiğiniz gibi alt komisyonumuz, raporunu alt komisyonda kabul etti. Komisyonumuzun kurucu Başkanı İstanbul Milletvekili Sayın Alev Dedegil. O da bugün toplantımızda, sağ olsun bizi kırmadı, bu raporda gerçekten çok emeği var. Türkiye'de ilk defa bu konuyla ilgili hazırlanmış bir rapor ortaya çıkardı. Alev Hanım'ın genel merkezde görev almasıyla birlikte Komisyon Başkanlığından ayrılması gerekti. Alt komisyonda görüşülmesi, alt komisyonda oylanması konusu Gönül Hanım'a kaldı. Onu da geçen toplantı da alt komisyon başkanı seçmiştik, daha doğrusu kendileri alt komisyon olarak başkanlarını seçtiler ve raporu kabul ettiler.

Şimdi, bu raporla ilgili kısa bir sunum yapılması gerekiyor. Tabii, bu konuyla ilgili, raporla ilgili önce söz almak isteyen arkadaşımız varsa söz vereyim ama önce tabii ki en çok emek İstanbul Milletvekilimiz Sayın Dedegil'de. Onun için ilk sözü kendisine vermek istiyorum.

Söz sizde.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Alev Hanım'a söz vermeden ben çocuk gelinlerle ilgili, bu Kader'le alakalı bir çalışma yapalım ve -hassasiyetlerimizi basın çıktığı için daha rahat söylüyorum- Siirt'teki o çocuk gelinin ve annenin ölümünden sonra takiplerini biz de yapalım. Yani, özellikle erken yaştaki evliliklerle alakalı farkındalık yaratmamız gerektiğini siz söylediniz. Çok iyi bir rapor hazırlandı ve onlarda uygulamaya dönük çalışmalar oldu. Şu anda yaşanan ve söylenen şeyler o bizim yapmış olduğumuz çalışmayı boşa düşürüyor. Bence bununla alakalı kamuoyu oluşturmak adına da sizin gündeme ve kamuoyuna, basına hassasiyetleri göstermek ve...

BAŞKAN – Tabii, bu konuyla ilgili aslında sizin başkanlığınızda bir ekip kurup, gerekirse, ne yapılması gerekiyor...

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Yani, incelemeler yapılabilir diye düşünüyorum. Gündeme geçmeden...

BAŞKAN – Tamam, bunu çalışalım Komisyon olarak da.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Evet.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Alt Komisyon eski Başkanımız Alev Dedegil'de söz. Özellikle raporla ilgili sunumu kendisinden dinlemek isteriz.

Buyurun.

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Bizim Gönül Hanım'la kader birliğimiz var. Ben de Dilekçe Komisyonunun ilk kadın başkanıydım, orada da başkanlık yapmışım, şimdi de Gönül Hanım yapıyor. Bu cinsiyetçi bütçelemelerde de bu şekilde oldu. Hakikaten çok enteresan.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun Sayın Başkanı, çok değerli üyeleri, değerli bürokratlar; sizleri saygıyla selamlıyorum. Hepimizin, bu odadaki hepimizin gayet iyi bildiği gibi Komisyonumuz, birçok konuda kurduğu alt komisyonlar ve yayımladığı raporlarla kadın haklarının korunması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin her alanda geliştirilmesine önemli katkılar sağlıyor. Bu kapsamda Komisyonumuz 15'inci toplantısında "toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme" konulu alt komisyon kurulmasına karar verdi. Aynı tarihte çalışmalarına başlayan Alt Komisyonumuz, toplam 20 toplantı yaptı. Bunun dışında, ayrıca, Kocaeli ilimizde alt komisyon üyelerimizin ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, akademisyenlerin ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin katıldığı Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Çalıştayı gerçekleştirdi. 17'inci toplantımızda hâlen Avrupa Birliği Bakanımız olan Sayın Mevlüt Çavuşoğlu bizlerle birlikte oldu. 18'inci toplantımızda Aile ve Sosyal Politikalar Bakan Yardımcımız Sayın Aşkın Asan da alt komisyonumuzla bilgi, deneyim ve önerilerini paylaştı. Bu çalışmalarda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı ile gerek dünyada gerekse ülkemizde bu alanda sağlanan gelişmeler ele alındı. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı, merkezî ve yerel yönetim bütçelerinin bütününe hedeflese de gelişim düzeyi ve uygulama imkânları itibarıyla henüz sınırlı ilerlemelerin kaydedildiği bir alan. Bugün itibarıyla uygulamayı hâlen sürdüren, ısrarla sürdüren ülkelerde özellikle uluslararası kuruluşların da desteğiyle bu alandaki yaklaşımın çeşitli düzeylerde model oluşturma imkânları geliştirilmeye gayret ediliyor. Yani, hiçbir ülkede şu ana kadar uygulanan çok ideal bir modele rastlamadık.

Tüm bu çalışmalarımızda görüldüğü üzere, ülkemizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin politika oluşturmaya, bilgi ve farkındalık düzeyinin yükseltilmesine yönelik çalışmalar devam ediyor. Biz bu Komisyonla ilgili çalışmalarımızı yaparken çok enteresan bir bilgiyle de karşılaştık, ki ülkemizdeki bu çalışmalara çok önemli bir örnektir bu. 2005 yılında Avrupa Konseyi raporunda bir atıf yapılıyor ve burada toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışması yapan 12 tane üye ülke saptanıyor. Bunlardan bir tanesi de Türkiye. 2005 yılında Türkiye'nin bu raporları bu şekilde girmiş olması çok önemli bir verim bizim için. Raporu incelediğimizde de özellikle hangi çalışmalarla olduğuna baktığımızda şartlı nakil transferi uygulaması sebebiyle Türkiye'nin, Avrupa Konseyi raporlarında iyi örnekler arasında yer aldığını gördük.

BAŞKAN – 2006'da...

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – 2005 raporu Sayın Başkanım.

Ve tabii bu çalışmalar zaman içerisinde birçok kamu kurum, kuruluşunda -merkezî ya da yerel olsun- yapıldı, devam etti. En son gelişme olarak da KEFEK Komisyonumuzun bünyesinde kurulan bu alt komisyon çok önemli çünkü Parlamento çatısı altında özellikle ilk defa tartışılan, enine boyuna çalışılan bir konu oldu ve hepsinden de ileri bir adım olarak gördüğüm şu ki, Onuncu Kalkınma Planı yani 2014-2018 planında yer almış olması oldu. Onuncu Kalkınma Planı'nda "Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamdaki rolünün güçlendirilmesi, aile kurumunun korunarak kadının statüsünün geliştirilmesi amacıyla oluşan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda farkındalık oluşturulması ve örnek uygulamalar geliştirilmesi" ibaresi yer aldı.

Farkındalık oluşturulması ve bilgilenece yönelik çalışma ve uygulamalar kapsamında bugüne kadar merkezî ve yerel yönetimlerin, kadın örgütlerinin, sivil toplum kuruluşlarının da birçok toplantı ve proje yürüttüklerini de gördük. Tabii, bu çalışmalar sonucunda huzurunuzdaki toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konulu alt komisyon raporu, alt komisyon başkanlığınca hazırlandı ve değerlendirmelerinize, takdirlerinize sunuldu.

Rapor, genel çizgileriyle Komisyonumuzun önceki raporlarının içeriğine uygun olarak hazırlandı. Birinci bölümde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin bir kavramsal çerçeve ile konuya ilişkin dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmeleri ele aldık. Özellikle, uygulanan bütçe teknikleri açısından toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin mevcut bütçe teknikleriyle uyumuna baktık. İkinci bölümde, toplantılar ve çalıştayın özetlerine yer verdik. Özellikle, oradaki sunumları çok önemsedik, oraya odaklandık. Üçüncü bölümde de genel değerlendirme ve öneriler yer almaktadır.

Sayın Başkanım, çok değerli Komisyon üyelerimiz; alt komisyon raporuna eklenen muhalefet şerhlerine baktım, 2 adet muhalefet şerhi var. Ben öncelikle bunu çok değerli bir katkı olarak kabul ediyorum ve bunun için de teşekkür ediyorum muhalefet partisinden arkadaşlarımızın, üyelerimizin yaklaşımları için. Bu şerhlerde çeşitli politika önceliklerinin öneriler bölümünde yer verilmesine yönelik görüşler yer alıyor. Bu da olabilir tabii yani bir rapor tekniği açısından sonuçta bu Komisyonun takdirindedir. Ama bu kapsamda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı, merkezî yönetim veya yerel yönetimlerin bütçe süreçlerinin tüm aşamalarına ve düzeylerine toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının kazandırılmasına odaklanmaktadır ve eğitim, sağlık, istihdam, sosyal koruma gibi tüm politikalara yerleştirilmesi yaklaşımının bütçe sürecine dâhil edilmesi olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla, her bir politika alanında gelişecek öncelikler yerine yani kreş açılması, sığınma evi sayısının artırılması gibi her bir politika alanında geliştirilecek öncelikler yerine merkezî yönetim ve yerel yönetimlerde tüm politika alanlarına yönelik bir politika tercihi ve yaklaşımı söz konusudur. Merkezî yönetim ve yerel yönetimlerde farkındalık oluşturulmasına yönelik çalışmaların yürütülmesi ve örnek uygulamalar geliştirilmesi ile sağlanacak kurumsal kapasite sayesinde önerilen önceliklerin çok ötesinde bir ilerleme kaydedileceğine inanıyoruz.

Ayrıca, Parlamento çatısı altında, biraz önce de belirttiğim gibi, ilk kez bu boyutta tartışılan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme hakkında bu raporu bir ilk adım olarak da kabul etmemiz mümkün ve bunu takiben yapılacak çalışmalar hakkında Komisyonumuzun Çok Değerli Başkanı Sayın Sibel Gönül'ün önümüzdeki süreçte bu Komisyonun önerileri ya da bu konudaki çalışmalarının çeşitlenmesi, izlenmesi konusunda bir teklifi, planlaması olabilir. Ben bu şekilde daha verimli olacağını düşünüyorum.

Sözün bu noktasında, Sayın Başkanım, eğer izin verirseniz raporun hazırlanma süreci, mevcut bütçe tekniğiyle uyumu hakkında ve içeriği hakkında Komisyonu teknik konularda da bilgilendirmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Yasama Uzmanımız Sayın Doktor Mustafa Şahin Bey'e söz vermenizin çok faydalı olacağını takdirlerinize bırakıyorum ve Sayın Başkanım, ben şahsınızda, bu çalışmalara çok değerli katkılar sağlayan arkadaşlarımız oldu, onlara teşekkür ediyorum. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Uzmanımız Sayın Nurgül Aksoy'a, Kalkınma Bakanlığı planlama uzmanları Sayın Taşkın Babaoğlu ve Sayın Pınar Özel'e, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yasama Uzmanı Sayın Mustafa Şahin'e ve alt komisyonumuzun bütün üyelerine, katkı veren sivil toplum kuruluşu mensuplarına, çok değerli akademisyenlere, bürokratlara çok teşekkür etmek istiyorum. Biz bu alt komisyonda, sizin de takdiriniz ve bilginiz dâhilinde, özellikle konuyu ilgilendiren 2 bakanlıktan 2 daimî uzman talep etmiştik. Ben, Sayın Fatma Şahin ve Cevdet Yılmaz Bakanımıza da hakikaten Bakanlıktan gönderdikleri uzmanlarla yaptığımız 20 toplantının 20'sinde de bu uzmanların katkısıyla, bu kadar zor, ilk defa çalışılan ve teknik bir konuda bu konunun anlaşılmasına katkı sağladıkları için Komisyon üyelerinin huzurlarında da teşekkür ediyorum. Hazırlanmış olan bu raporun da inşallah bundan sonraki çalışmalarda bir referans, bir kaynak teşkil etmesini, buradan yola çıkacak ve çeşitlenmiş çalışmaların da bütün kadınlar için hayırlı olmasını, Türkiye için hayırlı olmasını diliyorum ve bana komisyon başkanlığım süresince vermiş olduğunuz destek için tekrar teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkürü biz ediyoruz. Gerçekten, ellerinize sağlık. Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi sözü Sayın Şahin'e vermek istiyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi Yasama Uzmanı Mustafa Şahin Bey' de söz.

Buyurun.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ YASAMA UZMANI MUSTAFA ŞAHİN – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim; bu alt komisyon çalışmaları boyunca diğer görevlendirilmiş uzman arkadaşlarımla birlikte katkı vermeye çalıştık. Benim konuyla ilgim, doktora tezim dolayısıyladır. O itibarla, bu çalışmalarda bu akademik ihtisasım nedeniyle bulunmaya çalıştım.

Rapor, klasik bir formatta hazırlandı. 3 bölümden oluşmakta rapor. 1'inci bölümde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin hakkında bir literatür incelemesi yapıldı. Bu, özellikle teorik ve kavramsal düzlemdeki yazının irdelenmesi ve dünyada ve ülkemizde bu alanda sağlanan gelişmelere yer verildi. Tabii, burada, görece yeni bir alan olması hasebiyle ülkemizde de akademiye olsun, bürokrasiye olsun yeni yeni gelişen ve tecrübe edinilen bir yaklaşım. Ancak, Sayın Alt Komisyon Başkanımızın da belirttikleri üzere, Onuncu Kalkınma Planı'nda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik kamuda farkındalık oluşturulması ve örnek uygulamalar geliştirilmesi perspektifi, önümüzdeki dönem için bu raporda yer alan önerilerin daha işlevsel, daha yaşamsallaşması sonucunu doğurabilir. Umut ederim, bu türden bir katkı sağlayacaktır.

Rapor, alt komisyon başkanlığımızın yönetiminde, talimatlarıyla, tercihleriyle oluştu. Belirttiğim gibi, 1'inci bölümde özellikle hâlen mevcut bütçelerin bünyesinde taşıdığı toplumsal cinsiyet körlüğünün yol açtığı eşitsizliklere yer verildi. Bu anlamda, eğitimden sağlığa, sosyal güvenlikten savunma hizmetlerine uzanan geniş bir yelpazedeki olası bütçe kaynaklı eşitsizliklerin tezahürleri üzerinde duruldu. Keza, eşitsizliğin, bu toplumsal cinsiyet körlüğünün kamu kaynaklarının kullanımında ciddi bir etkinlik kaybına yol açtığı belirtildi ve bu bağlamda, özellikle, ülkenin büyüme potansiyelinin önemli motivasyonlarından birini teşkil eden verimlilik tartışmalarının eşitlik tartışmalarıyla birlikte ele alınmasının önemine dikkat çekildi. Diğer bir cinsiyet körlüğünün yol açtığı eşitsizlik alanı olarak bütçe sürecindeki temsil ve katılımçılık boyutlarına odaklanıldı. Bu anlamda, boyutlandırılmaya ve literatür ışığında bazı hususların altı çizilmeye çalışıldı.

Ben, izninizle, son bölümde "Genel Değerlendirme ve Öneriler" bölümüne ilişkin bazı genel çizgilere yer vererek tamamlamak istiyorum sunumumu. Yine, teknik konularda, sayın milletvekillerimizin soruları olduğunda elimden geldiğince cevaplamaya çalışacağım.

Genel değerlendirme itibarıyla, Sayın Alt Komisyon Başkanımızın da belirttiği gibi, literatür, bir gelişme yolunda. Bugün itibarıyla, gerçekten, dünyada bütçe sürecinin tüm boyutlarıyla, kurum ve kurallarıyla işler kılındığı bir modele sahip değiliz. Ancak, kimi iyi örnekler, lokal düzeyde ve kimi seçilmiş alanlarda iyi örnekler incelendi, bu raporda da incelendi ve buradan hareketle bu gelişme sürecine Türkiye'nin de daha eş zamanlı entegre olması, zaman zaman Avrupa Konseyi raporunda da yer verilen iyi örneklerin çoğaltılması noktasında bir konuma sahip ülkemiz. Tabii, burada, özellikle bütçe sürecinin uluslararası kuruluşların benimsediği standartlar doğrultusunda işler kılındığı düşünülduğünde bu noktada ülkelerin sorumluluğun ötesinde bir uluslararası iş birliğinin önemi çok büyük.

Öneriler kısmında, özellikle, 9 grupta toplandı öneriler. 1'inci grup öneriler, özellikle toplumsal cinsiyete duyarlı veri ve istatistiklerin üretilmesine yönelik. Malum, bütçe sürecinde politika öncelikleri geliştirilirken politika alanına ilişkin cinsiyete duyarlı veri ve istatistiklerin bulunması zorunlu koşul. Çünkü, gerek kamu idarelerinin stratejik amaçlarının, performans hedeflerinin, performans göstergelerinin belirlenmesi sürecinde bu veri ve istatistiklerden hareketle çalışmalar, mutfak çalışması yapılacaktır. Bu noktada, elimizde önemli bir kurumsal zemin Türkiye İstatistik Kanunu kapsamında bulunmakta. "Resmî İstatistik Programı" adını verdiğimiz programda, eğer toplumsal cinsiyete duyarlı veri ve istatistiklerin üretimi ilgili kamu idareleri arasında bir iş bölümüne tabi tutulursa ki bu resmî istatistik programı son derece önemli, Bakanlar Kurulu kararıyla beş yıllık bir vadede bir perspektif, veri üretilmesi noktasında bir perspektif içermekte. Bu itibarla bunu çok -Sayın Başkanımızın da uygun görüşüyle- önemli buluyoruz, öneriler arasında. Tabii, kuşkusuz, kamunun yanı sıra diğer sahada araştırma yapan uzman veya kurumsal aktörlerin ürettiği veriler de bu çalışmalarda önemli bir kaynak teşkil etmekte. Tabiiyle, metodolojik açıdan yetkinliğine dikkat çektik çünkü böylesine kamu kaynağının kullanımı önceliğinin belirleneceği süreçlerdeki verilerin çok sıhhatli elde edilmesi çok önemli.

Tabii, 2'nci öneri grubu millî gelir çalışmalarına ilişkin. Burada, "mevcut millî gelir, gayrisafi yurt içi hasılası" kavramının literatürde genişletilmiş versiyonları var. Bu "genişletilmiş millî gelir" adı verilen bu çalışmalarda, kadınların özellikle görünmeyen emeklerinin göz önünde bulundurulduğu ve "bakım ekonomisi" adını verdiğimiz, ekonomi açısından vazgeçilmez öneme sahip bir alanın bu millî gelir çalışmalarında görünür kılınması ve ekonomik dinamiklerin gelişimindeki rolünün öneminden hareketle Türkiye İstatistik Kurumu ve Kalkınma Bakanlığının iş birliği hâlinde bu çalışmalara başlaması gerektiği önerisi yer almakta. Buradaki hassasiyet, bütçeler, malumlarınız, bir makroekonomik çerçeveye dayanmak zorunda, bu itibarla millî gelirin bu bütünlük içinde genişletilmiş versiyonunun üretilmesi ülkemizde, bütçe çalışmaları için âdeta bir ön koşul özelliği göstermekte.

Öte yandan, 3'üncü grupta, malumlarınız, bugün "devlet bütçesi" adını verdiğimiz bütçe, merkezî yönetim bütçesi yani merkezî yönetim kapsamındaki bakanlıklar ve diğer kamu idarelerinin bütçelerinin bir toplulaştırılmış hâlidir devlet bütçesi. Bu merkezî yönetim kapsamındaki bakanlıklar ve diğer kamu idarelerinin kendi görev alanlarına yürüttükleri, sorumlu buldukları kamu hizmetleri

alanlarına ilişkin cinsiyete duyarlı bütçeleme perspektifinden, farkındalık oluşturma ve iyi örnek uygulamalar geliştirilmesinin bir öneri olarak yer verilmesi uygun görüldü. Bu itibarla, bu grup öneri altında önemli bir diğer husus: Bu, aslında, sağlanacak çalışmalarda Maliye Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının koordinasyonun büyük önemi olduğu belirtildi.

Diğer bir öneri grubu, Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde geliştirilmiş önerileri oluşturmaktadır. Burada, malumlarınız, Komisyon aşaması anayasal hükümler gereğince Plan ve Bütçe Komisyonu ve Genel Kurul aşamasından oluşuyor. Parlamentoda bütçenin ve kesin hesabın görüşülme sürecinde ancak, Parlamento teamülleri ve Sayıştay Kanunu'nun elverdiği ölçüde -ki bu imkân var- yıl içinde, Sayın Alt Komisyon Başkanımızın da belirttiği gibi, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun bütçe ve kesin hesapları hakkında ilgili bakanlıklar ve kamu idarelerince bilgilendirilmesinin büyük önem taşıdığını düşünüyoruz ve bu çalışmalarda bürokratik yönden bir iş bölümü olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi idari teşkilatı bünyesinde Araştırma Merkezi Başkanlığında bir iş bölümü ve ihtisaslaşma sağlanması ve bu konularda Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuna destek hizmeti sağlamanın önemini altını çiziyoruz.

Öte yandan kadın örgütleri geleneksel olarak daha çok istihdam, kadına yönelik şiddet konularında bir birikime sahip, iktisat ve bütçe, maliye konularında hızlı gelişim potansiyeli taşıyor. Bu noktada kamunun, özellikle sivil toplum kuruluşlarına yönelik eğitimler verme yani Maliye Bakanlığının bütçe hakkında eğitimler düzenlemesi, kolay, anlaşılabilir bilgiler içeren kılavuzlar hazırlaması yani kadın örgütlerinin de bu süreç içinde yer alması son derece önem taşımakta. Tabii, literatürün erken dönemi olması hasebiyle akademide pek yer bulmayan dersler, müfredatta yer bulmayan bir konu bu. Bu anlamda da lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunun yer verilmesi önerisi geliştirildi.

Bir diğer öneri grubu, malumlarınız, merkezî yönetim bütçe kanun tasarısının ekleri olmakta, bütçe gerekçesi, yıllık ekonomik rapor ve diğer benzeri belgeler. Bu noktada merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin kadın erkek eşitliği yönündeki çalışmalarının bütçeyle ilişkili bir biçimde aktarılmasının, bu raporlarda açılacak bölümlerde veya müstakil bir raporda, bu orta ve uzun vadedeki çalışmalar sonucunda yer almasının çok önemli olduğunu düşünüyoruz.

Son iki öneri grubumuzda da Sayıştayın denetimleri, yani Sayıştayın performans denetimlerinin toplumsal cinsiyete duyarlı hâle getirilmesi açısından Sayıştay bünyesinde farkındalık oluşturulması ve örnek uygulamalar geliştirilmesine yönelik çalışmaların başlatılmasının önemini altı çizilmiştir.

Son olarak da yerel yönetimlerde hâlihazırda pek çok adım atılmakla birlikte gerek Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun zorunlu komisyonlar arasında yer almaması gerek toplumsal cinsiyet eşitliği biriminin hukuki dayanaklarının yani kanun düzeyindeki dayanaklarının henüz güçlendirilmemiş olmasına dikkat çekilmiş ve yerel yönetimlerin de stratejik planları, performans programları ve faaliyet raporlarında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımının perspektifinin kazandırılmasına yönelik çalışmaların yürütülmesinin altı çizilmiştir.

Ben tekrar teşekkürlerimi arz ederim. Sorular olduğunda cevaplamaya hazırım.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ederiz Sayın Şahin.

Evet, raporla ilgili söz almak isteyen milletvekili, üyemiz var mı arkadaşlar?

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Antalya Milletvekilimiz Sayın Gürkut Bey, buyurun.

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyonu alt komisyon raporuyla ilgili söz aldım.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu raporu inceledim ben, şüphesiz rapora çok emek verilmiş, yapılmış olan çalışmalara katılan, katkı koyan bütün arkadaşlarıma çok yürekten, saygıyla teşekkürlerimi sunuyorum ama tabii bu rapor, genel itibarıyla farkındalık yaratmak konusuna ağırlık veren bir rapor. Tabii ki farkındalık yaratmak çok önemli, yalnız Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun kurulduğu tarihi baz alsak bile bu konuda yapılmış olan çalışmaların çok geç kaldığını söylemek zorundayız çünkü bu rapor, çok önceden alınmalı ve bu geçtiğimiz bütçe ayı içinde, 2012 içinde en azından yerel ve genel bütçenin her biriminde, ayrı ayrı belli bir miktar paranın kadın erkek fırsat eşitliği konusunda harcanmak üzere özel olarak ayrılması gerekirdi yani belediyelerde ve genel bütçede ayrılması zorunluydu.

Bu raporun bize getirdiği bir başka olay da, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun sadece Büyük Millet Meclisinde bir komisyon olarak değil, bütün devlet kurumlarında, bakanlıklarda birer kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu kurulması ve bu komisyonların isminin de "fırsat eşitliği" şeklinde değil, "kadın erkek eşitliği" şeklinde düzenlenerek hayata geçirilmesi gerektiği konusudur çünkü bunu yapmadığımız takdirde, bu farkındalık, ne kadar uğraşsaksak uğraşalım günlük yaşamın içinde kaybolup

gidecektir. Bunu sürekli ve daimî kılmak için bu raporun vermiş olduğu fikirle söylüyorum ki, devletin bütün kadrolarında olduğu gibi yerel yönetimlerin de bütün kesimlerinde, ilçe belediyelerinde, il belediyelerinde bütüncül belediyelerinde, büyükşehir belediyelerinde ayrı ayrı kadın erkek eşitliği komisyonlarının kurulması ve ayrıca bunların da bütçelerinin o bütçe içerisinde mutlaka ayrı bir birim olarak alınması gerekir.

Şimdi, burada çalışmalarını çok takdir ediyorum ama şöyle, istatistiklerin toplanması olarak bir bölüm var. Bunu da gene takdirle karşılıyorum, en azından bir yerden başlamak lazımdı, şu anda başlanmış olması da takdire şayandır. Bu konuda çalışan arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum, gerçekten memnuniyet verici. En azından, kadınların toplumdaki durumu, işletmelerdeki durumu, Türkiye'deki durumu, bunlarla ilgili istatistikler, çalışma koşulları, hepsinin toplanması, bir istatistik programı olarak alınması gerçekten çok iyi olacaktır. Bu konuya dikkat çekmek durumunda olan arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum. Yalnız burada "Kurum ve kuruluşların görev alanlarıyla ilgili resmî istatistiklere ilişkin veri denetleme, değerlendirme ve yayımlama görev ve yetkisi resmî istatistik programında açıkça belirtilecektir." diyor. Tabii bu "belirtilecektir" sözünü, bunu kim taahhüt ediyor, kim bu taahhüdü bize veriyor, o ayrı. Bunun sağlanması gerektiği konusunda da hemfikirim. "Bütçe sürecine konu olacak istatistik verilerin teknik sıhhati açısından 6'ncı maddenin son fıkrasında yer alan hüküm işletilmez." diyor. Tabii, bu bir dilek ve temenni oluyor, işletilmesi zorunludur zaten yani eğer elimizdeki veriler doğru olmazsa varacağımız sonuç da doğru olmaz. Bu bakımdan burada temennilerde bulunmak değil de bunu bir somut yasa hâline getirmek, bir hukuk metni hâline getirmek gerekir diye düşünüyorum. Nitekim, şurada da mesela "Örnekleme yöntemi ve örnek hacmi veri denetleme yöntemi ve uygulama zamanlarını araştırma sonuçlarıyla birlikte kamuoyuna açıklamakla yükümlü oldukları hatırlanmalıdır. Kamu kaynağı tahsis sürecinde kullanılacak verilerin metodolojik açıdan yetkin olması beklenir." diyor. Tabii, bu bir rapor olduğu için bunu da normal karşılıyorum ama "beklenmesi" değil "uygulanması" gerekir diye düşünüyorum.

Bir de burada, şöyle bir konu var: "Bu alanda ihtisaslaşmış akademisyenlerin ve araştırmaların da bu çalışmalara dâhil edilmesi..." Doğrudur, gerçekten de akademik çalışmalar yapılması, bunların bilimsel bir çalışmaya konu edilmesi gerçekten çok yerinde olacaktır. Bilim ve akılla baktığımız her olayda Türkiye'nin başarılı olacağı kanısındayım, buna da işaret etmiş olayım, çok takdirle karşılıyorum.

Yalnız burada "Almanya, Finlandiya örneklerinin yerinde incelenmesi için çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmesinde büyük yarar vardır." diyor. Değerli arkadaşlar, bu yurt dışı gezilerini turistik bir seyahat olmaktan çıkartıp amacına uygun yaparsak ben de çok yararlı olacağı kanısındayım. Aslında burada sadece Almanya, Finlandiya değil kadın haklarının en yüksek düzeyde gerçekleştirilmiş olduğu İsveç'i de örnek almak lazım. Orada bu konuyla ilgili yerinde görmek her zaman etkili ve doğru bir şey oluyor. Bu konuda da yurt dışında bu konuların araştırılması, gidilmesi yerinde olur çünkü gittikçe, her zaman yeni şeyler öğreniyoruz.

Değerli arkadaşlarım, bu raporda "6085 sayılı Kanun'un 34'üncü maddesinde de denetimin en temel amaçlarından birinin Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkının gereği olarak kamu idarelerinin faaliyet sonuçları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisine ve kamuoyuna güvenilir ve yeterli bilgi sunulması olarak hüküm altına alınmıştır." diyor. Değerli arkadaşlarım, bakınız, burada temel konu şudur, benim anladığım daha doğrusu. Yani burada merkezî idarenin kadın erkek eşitliğine ayıracağı fon nedir, para nedir, ayrılmış mıdır, ayrılmamış mıdır? Bu, işte toplumsal esaslı bütçeleme sisteminin temeli bizim anladığımız kadarıyla, bunu amaçlayan fonların bütçelerden ayrılması yani Büyük Millet Meclisinin de bunu elbette denetlemesi yerinde olacaktır, budur yani ama Büyük Millet Meclisi bunu ancak bir kanun maddesi olursa denetler, kanun çıkmamışsa denetlemez. Bu konuda bir kanun tasarısı hazırlanması gerektiği kanısındayım ben.

Evet, fazla uzatmadan bitirmek istiyorum. Burada 3 tane şey var: Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına yönelik eğitimler verilmesi, kılavuzlar hazırlanması. Aynen katılıyorum, yalnız düşündüğüm bir şey var değerli arkadaşlar. Lütfen, AKP'li arkadaşlarım, Adalet ve Kalkınma Partili arkadaşlarım alınmasınlar, yalnız, Türkiye Mimamlar ve Mühendisler Odaları Birliğini ortadan kaldırmaya çalışan, sivil toplum kuruluşlarına asla, hiçbir zaman yeteri kadar önem vermeyen ve ellerinde var olan yetkilerini de kısmaya çalışan bir iktidar anlayışıyla bu nasıl bağdaşacak, onu da bilmiyorum ama gene de temenni olarak da sivil toplum kuruluşlarına yönelik eğitimler verilmesi, kılavuzlar hazırlanması doğrudur. Onları bence, bu sivil toplum kuruluşlarını doğrudan doğruya devreye sokacak, yarı resmî nitelikte çalıştıracak bir anlayışı görmemiz lazım. Bunun örneklerini yurt dışındaki birtakım ülkelerde görüyoruz yani kadın kuruluşlarının kamu yararına faaliyet gösterdiğini kabul etmek ve bu sivil toplum kuruluşlarının devlet tarafından ekonomik olarak da desteklenmesini sağlamak. Bunu yaptığımız zaman başarılı oluruz diye söylüyorum, yoksa, sadece temenni olarak kalır değerli arkadaşlarım.

Demin söylediğim ikinci öneri, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunu lisans, yüksek lisans veya doktora programlarında müfredat içine alınması konusu da bilimsel araştırma olarak akıl ve bilimi öne koymak açısından çok isabetlidir.

Üçüncüsü de merkezî yönetim bütçe kanun tasarısı ekleri arasına toplumsal cinsiyet raporunun eklenmesi veya bütçe gerekçesinde bir bölüm açılmasının sağlanması. İşte, bütün mesele de budur yani bunu sağladığımız zaman her şey biter ama bunun sağlanması için de mutlaka bunun bir kanun hâline getirilmesi lazım, bu taslağın bir an önce hazırlanması gerektiği kanısındayım.

Sayıştay konusunu arkadaşlar getirmişler, “Performans denetimlerinin cinsiyete duyarlı hâle getirilmesine yönelik Sayıştayda farkındalık oluşturulması ve örnek uygulamalar geliştirilmesi.” diyor. Tabii, bu bir temenni olarak doğru ama denetim görevi var Sayıştayın yani Sayıştay, merkezî bütçeyi Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetleyen bir organ olduğu için burada, bu konuda, çok yararlı bir sonuç alınacağı kanısında değilim, onu da ayrıca söylemiş olayım ama bir temenni olarak. Tabii ki şöyle olursa bir kanun konulur da “Bu kanunda işte bütçenin yüzde 10’u kadın erkek fırsat eşitliği için harcanacaktır bütün yerel ve genel yönetimde.” şeklinde bir kanun olursa tabii ki Sayıştay bu paranın harcanıp harcanmadığını denetlemekle yükümlü olur.

Evet, bir de burada, değerli arkadaşlarım, raporda şöyle diyor: “Bu çerçeveden bağımsız olarak 6085 sayılı Kanun’un 45’inci maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı araştırma, soruşturma ve ihtisas komisyonlarının kararına istinaden Sayıştaydan belli konularda denetim talebinde bulunabilmektedir.” Yani bunu kadın erkek fırsat eşitliği konusunda yapma durumu yok ama ben zaten böyle bir talepte bulunduğumu hiç duymadım Sayın Büyük Millet Meclisi Başkanlığının, bunu da burada bir not olarak iletmek istiyorum.

Fazla vaktinizi almadan şunu söyleyeyim: Hazırlanmış olan rapor, bir başlangıç olarak, bir temenni olarak çok olumludur. Bizim söylediklerimizi de hep buna bir katkı olarak lütfen değerlendiriniz. Bunun bir kanun hâline getirilmesi için Sayın Başkan, sizden bir çalışma bekliyoruz, bu raporları bir kanun tasarısı veya teklifi hâline getirip Büyük Millet Meclisinden çıkartalım.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum.

Başka söz almak isteyen üyemiz varsa...

Sayın Çalık, buyurunuz.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Alt Komisyon Başkanımız ve değerli üyelerine hassaten teşekkür ediyorum.

Farkındalık yaratalım ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayalım ve roller konusunda da farkındalık yaratalım dediğimiz bir dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi bir kez daha Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu olarak çok önemli bir rol üstlenmiş, bütçeleme konusunda da çok önemli, yaklaşık bir yıla yakın bir zamandan beri bir alt komisyon çalışması sağlamış vaziyette, ben bütün arkadaşlarıma canı gönülden teşekkür ediyorum.

Raporu incelediğimizde aslında hepimizin ortak kanaati ve kararı, iktidarıyla muhalefetiyle, biz KEFEK’i kurarken dedik ki: Mevzubahis kadınsa gerisi teferruat ve bunu hep beraber, birlikte yapacağız dedik ve bütçeleme konusunda da hem yerelde hem de genelde bütçe konusunda, cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda hepimiz hemfikiriz. Bunları gerçekleştirmek adına hazırlamış olduğunuz alt komisyon raporunda literatür incelemesi, cinsiyet körlüğünün varlığı ve yine cinsiyete dayalı bütçelemede farkındalık oluşturmak için kurumsal kapasitenin artırılması gerektiğine dair vurgulamaları yapmış, arkadaşlarımız da ülkemizdeki gelişmeleri incelemiş.

Benim özellikle hem alt komisyonumuza teşekkür etmek hem de bir öneride bulunmak üzere söz aldım. Özellikle uluslararası kuruluşlarımız ve Türkiye’deki sivil toplum örgütlerimizin yapmış olduğu, kadın erkek fırsat eşitliğinin farkındalığını artırmak adına yapılan çalışmalarda çok önemli bir adım diye gördüğüm, özellikle Kadın Dostu Kentler Projesi, UNFPA Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve UNDP’nin beraberce organize ettiği, şu an birinci fazı 2006-2011, 2011-2014 yıllarında ikinci faz olmak üzere, Türkiye’de 5+6 toplam 11 ilde uygulama yapılmakta ve bu kadın dostu projeler sayesinde de Türkiye’de o illerimiz içerisinde çok ciddi farkındalık oluşturulmuş vaziyette. Hem yereldeki denetimleri hem de farkındalıkları hem de yerelin ayıracağı bütçelerle alakalı nasıl Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk kuruluş aşamasında bir sürü zorluklar çektiyse fakat kurulduktan sonra bir sürü sorunları KEFEK olarak biz göğüslediyssek, yerelde de hem il genel meclislerinde hem de belediye meclislerinde kurulacak olan kadın erkek fırsat eşitliği komisyonlarıyla biz çok ciddi manada farkındalık yaratırız. En önemli amacımız, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için bütçelemeye de bunu entegre edebilmek için bu yapılan çalışmaları, yapılması gereken en önemli işlerden, hemen yapılabilecek işlerden bir tanesi bu 11 tane birinci ve ikinci fazlı UNFPA’ın başlatmış olduğu, vesile olduğumuz bu projenin tüm Türkiye’de, 81 ilde yaygınlaştırılması.

BAŞKAN – Hem projenin devam etmesi hem komisyonların kurulması.

ÖZNER ÇALIK (Malatya) – Evet, Sayın Başkanım, bununla alakalı hepiniz biliyorsunuz -daha önce, biraz evvel Alev Hanım da söyledi- özellikle şartlı nakit transferlerinin tüm Türkiye’de yaygınlaştırılması çok önemli bir adımdı. Bununla birlikte yine Dünya Bankasının başlatmış olduğu “Haydi Kızlar Okula” kampanyası pilot iller çerçevesinde başlanılmış ve sonradan hem Hükümet hem de devlet politikası hâline getirilmiş ve tüm Türkiye’de de uygulanır hâledir. Şu an kız çocuklarımızın okullaşma oranının bu kadar yüksek seviyeye, yüzde 98, yüzde 99’lara çıkmasının en önemli etkenlerinden biri de “Haydi Kızlar Okula” kampanyası, Sayın Başbakanımızın eşinin, Emine Hanım’ın başlatmış olduğu kampanyaydı. Dolayısıyla, o pilot illerden tüm Türkiye’ye yapmış olduğumuz yaygınlıkla birlikte çok önemli adımlar atmış olduk.

Şimdi, hemen bu yapmış olduğumuz alt komisyonun, ki özellikle ülkemizdeki gelişmeler kısmının, yerel yönetimlerin, Avrupa Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Şartı’nın yerine getirilmesi ve sağlanması amacıyla da tüm Avrupa’daki ülkelerde bu yerelerde kadın erkek fırsat eşitliği komisyonları ve illerde de kadın erkek fırsat eşitliği birimleri, eşitlik birimleri var. Bunları oluşturmak adına çok önemli, fiilî bir adım olur. Yani sözde kalmamış oluruz, biraz evvel Gürkut Bey’in söylemiş olduğu yasa teklifi ya da tasarısı daha zor bir işe girişmek olabilir ama bu söylemiş olduğumuz, başlayan, şu an uygulanabilirliğini gördüğümüz iller ki bu illerimiz Bursa, Samsun, Malatya, Adıyaman, Antep, Antalya, Mardin; birinci fazda başlayan İzmir, Nevşehir, Trabzon, Kars, Şanlıurfa, ilk gittiğimizde, inceleme yaptığımızda ya belediyelerde nasıl kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu var diye bakmıştık biz gittiğimizde ama şimdi benim kendi ilim Malatya’da var, ben Malatya’da kadın erkek fırsat eşitliği komisyonuyla birlikte Kadın Dostu Kentler Projesi’nin tüm taraflarıyla toplantı yaptığımızda bir kere tüm basın orada oluyor ve “Malatya kadın dostu şehirmiştir.” diye bir algı oluşuyor. Tüm kurum müdürleriyle, idarecileriyle, yöneticileriyle, sivil toplum örgütleriyle ciddi bir farkındalık yaratıyoruz. Dolayısıyla, benim, Sayın Başkanım, bu konudaki istihramımın, çok hızlı bir şekilde bunu İçişleri Bakanlığımızla, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımızla ve Kalkınma Bakanlığımızla hızlı bir şekilde görüşerek 81 ilde bu mevzuat değişikliğine giderek sadece projenin, Birleşmiş Milletlerin uygulama yaptığı çalışmalara istinaden değil, oradaki paydaları...

BAŞKAN – Bu çalışma zaten 2014’te bitiyor, dolayısıyla bittiği zaman da böyle...

ÖZNER ÇALIK (Malatya) – Evet, bittikten sonra da devamlılığını sağlamak adına ben bu konuda KEFEK olarak bizim rol almamız gerektiğini ve inisiyatif almamız gerektiğini düşünüyorum.

Bir kez daha bütçeleme çalışması yapan arkadaşlarıma teşekkürlerimi iletiyorum, ellerine sağlık.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Çalık.

Başka söz almak isteyen arkadaşımız...

Buyurun Sayın Uslu.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Bu aslında Türkiye’de yeni bir konu, aslına bakarsanız yani burada olan birçok arkadaşımız için de geçerli olabilir ama en azından ben kendimden örnekle ifade edeyim. Yani, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme nedir bilmiyoruz çünkü Türkiye’de böyle bir uygulama yok. Onun için de somut bir öneri olarak madem Parlamentoda böyle bir çalışma yapıldı, kendi özgün bütçesi de olan bir kurum Parlamento. Meclis Başkanına, eğer uygun görürseniz, arkadaşlarımız da Komisyon raporuna eklemeyi uygun görürlerse önümüzdeki yılın bütçesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinin toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe hâline getirilmesini talep edebiliriz. Meclis Başkanının uhdesindedir böyle bir kararı vermek çünkü bakanlıkları, şunu, bunu, işte başka projeleri, oraya, buraya filan da edeyim de bunların hepsi çok uzun işler gerektiriyor.

BAŞKAN – Bir de taşra teşkilatı.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Yani kolay bir şey değil ama burası merkezî, tek bir kurum ama büyük bütçeli bir kurum, üstelik de KEFEK’e yakışır. Madem bunu yapmış, böyle bir şeyi Parlamentodan başlatabiliriz diye düşünüyorum ve gerçek, reel örnekler üzerinden konuşulduğu zaman konuşmalar anlam kazanıyor yani şurada, şu masanın etrafında “Yap.” desen yapamaz yani bakanlıklar da yapamaz çünkü bilmiyoruz.

ÖZNER ÇALIK (Malatya) – Gerçi benim dediklerimin hepsi somut öneri.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Dolayısıyla, hani bunu buraya, oraya filan yaymak yerine tek bir kurum ve bu raporu hazırlayan kurumun bizzat kendisi kendinden başlayabilir diye düşünüyorum eğer samimiysek. Böyle bir öneriyi getirebiliriz Meclis Başkanlığına diye düşünüyorum. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla Maliyeden de destek alınabilir.

Bu arada cumhuriyet tarihinde tabii AK PARTİ'nin sayısal çoğunluğu çerçevesinde olduğu için en büyük payı iktidar partisine verip ama bütün partilerin de katkısını yok saymaksızın ilk defa 3 tane kadın komisyon başkanının olabildiği bir dönemi görebildik, onun için seçilen bütün arkadaşlarımıza da, biri de bizim üyemiz ve dostumuz, burada olmayan arkadaşımıza da aynı şekilde tebriklerimizi de ifade etmek istiyoruz, hayırlı olsun.

BAŞKAN – Teşekkürler, sağ olun.

Sayın Dedegil, buyurun.

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Küçük bir açıklama olarak cevaplamak istedim. Ben tabii, gündemi de çok fazla işgal etmemek için nasılsa raporda var, özeti de var diye tanımlara, kavramlara ve şeylere girmedim, çalışmaya, prosedürlere, süreçlere ama toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda şu anda kaçırdığımız bir şey yok yani bu yılın bütçesine dair olsun çünkü toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, hazırladığınız bütçeyi kadın ve erkek arasında paylaşmak ya da kadın politikalarına bir rakam ayırmak ya da işte ayrılmış rakamı artırmak ya da azaltmak gibi bir çalışma değil. Buradaki temel çalışma, bir bütçenin uygulama sonuçlarını izlemek ve etki analizini yapmak yani bizim aslında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemen den anladığımız yani kavramın kendisi de bu, dünyadaki uygulamaları da bu. Şimdi, bizde hazır, bütçe geçti, belki bununla ilgili, sizin de bulunduğunuz bir şeyde biliyorsunuz, Meclis Başkanımıza da bu konu çalışılıyor diye bilgi vermiştik, sonra da yasama uzmanımız hem yazılı hem sözlü olarak Meclis Başkanımızı bu konuda bilgilendirdi. Ben Sayın Uslu'nun şeyini çok olumlu buluyorum. Madem parlamenteriz ve bu çatı altında çalıştık, Parlamentomuzda hemen, şimdi başlayabiliriz. Uygulanan bütçenin kadın erkek eşitliği açısından sonuçlarını ve etki analizlerini ölçebiliriz. Bunun için hiçbir şekilde geç kalmış değiliz. Zaten bu bütçenin özelliği de bu, dediğim gibi, bütün finansal kaynağı gelirler açısından da giderler açısından da yüzde 50 yüzde 50 yapmak değil, belli bir yüzde, belli bir çalışmaya ayırmak değil, kaldı ki Avrupa Konseyindeki örnekten bahsetmişim sayın Komisyon üyelerimize, orada da zaten tamamlanmış olan bütçelerin etki analizleri ve eşitlik politikalarına katkılarını, performansları incelenirken rastlanıyor. Yoksa, bakalım bu yılki bütçesinde kim kadın erkek eşitliğini hangi ülkeler eşit pay ayırmış ya da kadının güçlendirilmesi noktasında bir çalışma yapmış şeklinde değil de tamamlanıp bittikten sonraki etki analizleri. Zaten 4 faz hâlinde bu cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulama süreçleri.

Bence şöyle bir şey de yapılabilir: Komisyon üyeleri belki tabii, raporlar çok teknik oluyor, çok kalın oluyor, milletvekillerimiz de gerçekten çok yoğunlar yani başka komisyonlar var, diğer çalışmalar var. Belki sadece toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin tanımı ve bu bütçeyi uyguladığınız zamanki 4 aşama nedir? Bir de Türkiye'nin mevcut uyguladığı bütçe tekniğiyle bizim önerdiğimiz toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin doku uyumu var mı, yok mu? Onunla ilgili bir bilgi notu şeklinde olursa zannediyorum hem Komisyon üyelerimiz bu konuda daha iyi aydınlanacak, ondan sonra da gelecek olan öneriler konuyu canlandırarak.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Kısaca da aslında tanım konusuna belki de girmek gerekiyordu çünkü Komisyonumuza yeni katılan üye arkadaşlar da vardı, dolayısıyla raporu her ne kadar mail yoluyla önceden yollamış da olsak bile teknik bir konu olduğu için de belki biraz daha zor anlaşılabilir, o yüzden bu tanımları bizim bilgi notu olarak koymamız aslında yerinde olacaktır.

Başka söz almak isteyen arkadaşımız var mı?

Yoksa görüş ve önerilerini paylaşan tüm arkadaşlara teşekkür ediyorum öncelikle. Tabii ki alt komisyon üyesi, başından beri, kuruluşundan beri görev yapan başta kurucu Başkanım Sayın Alev Dedegil olmak üzere Gönül Şahkulubey'e, Kerim Yıldız Bey'e, Hülya Hanım'a, Binnaz Hoca'ya, tüm alt komisyon üyesi arkadaşlara teşekkür ediyorum. Yeni dönemde alt komisyon raporu seçilirken Semiha Hanım'la Fatoş Hanım da yine bu alt komisyonun üyesi arkadaşlar oldular. Tüm arkadaşlara yürekten teşekkür ediyorum, ellerinize sağlık diyorum. Tabii, bu raporun alt komisyondan üst Komisyona gelirken yine muhalefet milletvekili arkadaşlarımız ya da Komisyon üyesi arkadaşlarımız muhalefet şerhi koymuşlar. Aslında bu şerhler, belki de biraz daha genişletmemizi öneren ve katkıları olan öneriler. Bildiğiniz gibi, aslında bu metin bir politika metni ve Türkiye'de de ilk defa bu alanda hazırlanmış bir rapor, bir çalışma metni. Dolayısıyla, burada biz her kurumun gerek merkezî bütçe konusunda gerek yerel bütçe konusunda toptan bir öneri yapmaktan ziyade, kurumların kendi çalışma metotlarını belirleyebilecekleri bir rapor hâline getirmek yani her kurumun... İşte, burada bir örnek: Mesela, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bunu başlatarak diğer kurumların, gerek merkezde gerekse de yerelde nasıl uygulayabilecekleri, kendi uzmanlarıyla, kendi çalışma metotlarıyla belirleyebilecekleri bir alan açmak. Belki bu raporun çok daha detaylı hâle getirilmesinden daha önemli bir maksadı ortaya koyuyor yani daha önemli bir hedef ortaya koyuyor. O yüzden, bize düşen,

kurumları ayrıntılı bir raporla yönlendirmek yerine yaptıkları çalışmalarını daha yakından izleyerek gördüğümüz eksiklikleri dile getirmek ve bunun takibini, denetimini yapabilmek. Dolayısıyla, bununla ilgili atılacak adımları da tabii ki peşinen atmak gerekiyor.

Şimdi, tabii ki arkadaşlarımız hareketlenmeye başladı, hemen oylamaya geçmek istiyorum.

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Fonu Alt Komisyon Raporu'muzun redaksiyon yetkisiyle kabul edilmesini, bastırarak dağıtılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Alt Komisyon çalışmalarında emeği geçen arkadaşlara yürekten teşekkür ederek hayırlı olmasını dileyerek toplantıyı sona erdiriyorum.

Hepinize katkılarınızdan dolayı da teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati : 16.32